

Міщенко І. В., Карпінська О. В. Цивільно-правові аспекти забезпечення виконання зобов'язань перед митними органами Державної фіскальної служби України

Ilona Mishchenko*, Olena Karpinska**. Civil Law Aspects of Ensuring Fulfillment of Obligations to the Customs Authorities of the State Fiscal Service of Ukraine

Suggested citation:

Міщенко, І.В., Карпінська, О.В. (2018). Цивільно-правові аспекти забезпечення виконання зобов'язань перед митними органами Державної фіскальної служби України. *Lex Portus*, 3, 119-130. <https://doi.org/10.26886/2524-101X.3.2018.8>

Mishchenko, I.V., Karpinska, O.V. (2018). Tsyvilno-pravovi aspekty zabezpechennia vykonannia zobov'iazan pered mytnymy orhanamy Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy [Civil law aspects of ensuring fulfillment of obligations to the customs authorities of the State fiscal service of Ukraine]. *Lex Portus*, no. 3, 119-130. <https://doi.org/10.26886/2524-101X.3.2018.8> [in Ukrainian].

*Ilona Mishchenko. PhD in Law, Docent, Associate Professor of the Department of Maritime and Customs Law, National University "Odessa Academy of Law" (Odessa, Ukraine)

**Olena Karpinska. Magister of Law, National University "Odessa Academy of Law" (Odessa, Ukraine)

ABSTRACT

The article is dedicated to the analysis of civil law norms role and sense in regulations of social relations regarding the fulfillment of certain obligations to customs authorities. It is

noted that there is a direct reference in the Customs Code of Ukraine to the norms of the Civil Code in terms of regulation of secure relations in the customs sphere. The legal nature and the essence of the guarantee in civil and customs law are compared. Questions about the correlation between the concepts of "guarantee" and "ensurance" in general and in the projection on the customs field are raised. It is emphasized that there are some inaccuracies and inconsistencies between civil and customs-legal guarantees. The financial guarantees in the Customs Law, which include the money deposit and the guarantee, are analyzed in details. The author concludes that money deposit cannot be a kind of financial guarantee since it is an independent way to ensure the fulfillment of obligations. Thus the legislator does not correctly distinguish the concept of "guarantee" and "mortgage". The nature of the relationship between the guarantors and the State Fiscal Service of Ukraine is researched. It is concluded that such relations have much in common with the contractual relations regulated by civil law. The problems (mostly bureaucratic ones) of obtaining the status of a guarantor in Ukraine are identified. This in turn reduces the quantity of market participants of such services in Ukraine and negatively affects their quality. Consequently, the role of the civil law norms in regulating secure relations in the customs field of Ukraine is manifested primarily by the possibility of direct application of such norms in the regulation relations in the customs field, in adapting certain ways to ensure the fulfillment of obligations to customs realities, as well as in borrowed principles on which such provision is based. Changes are proposed in the names of several sections and chapters as well as the content of certain articles of the Customs Code of Ukraine aimed to improve the institution of ensuring the fulfillment of obligations to the customs authorities.

Key words: financial guarantee, cash deposit, ensuring fulfillment of obligations, guarantor, customs authorities of the SFS.

REFERENCES

Busel, V.T. (2001). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Great explanatory dictionary of modern Ukrainian language]. K.; Irpin: VTF "Perun". [in Ukrainian].

Gongalo, B.M. (1999). *Uchenie ob obespechenii objazatel'stv. Voprosy teorii i praktiki* [The doctrine of securing obligations. Questions of theory and practice]. M.: Spark. [in Russian].

International convention on the simplification and harmonization of customs procedures 1973 (World Customs Organization). *Official website of the World Customs Organization*. Retrieved from http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/facilitation/instruments-and-tools/conventions/kyoto-convention/revised-kyoto-convention/body_gen-annex-and-specific-annexes.pdf?la=en [in English].

Krysan, T.Ye. (2013). Pravova pryroda yurydychnykh harantii tsyvilnykh prav [Legal nature of legal guarantees of civil rights]. *Universytetski naukovy zapysky* [University scientific notes], no. 1, 519-523. [in Ukrainian].

Mishhenko, I.V. (2016). K voprosu o primenenii principa dispozitivnosti v tamozhennom prave Ukrainy v kontekste reformirovanija tamozhennogo zakonodatel'stva [On the application of the principle of disposability in the customs law of Ukraine in the context of reforming customs legislation]. *Administrativnoe pravo i process* [Administrative Law and Process], no. 1, 60-64. [in Russian].

Mudrov, A.A. (2011). Realizatsiia mytnymy orhanamy administratyvnykh povnovazhen u sferi zapobihannia porushenniu mytnykh pravyl [Realization by the customs authorities of administrative powers in the field of prevention of violation of customs rules]. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Pravo* [Bulletin of the Academy of Customs of Ukraine. Law], no. 1(6), 84-90. [in Ukrainian].

Mytnyi kodeks Ukrainy 2012 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Customs Code of Ukraine 2012 (Verkhovna Rada of Ukraine)] *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 44-48, 552. [in Ukrainian].

Nakaz pro zatverdzhennia poriadku pererakhuvannia do derzhavnoho biudzhetu mytnykh ta inshykh platezhiv, yaki vnosiasia do/abo pid chas mytnoho oformlennia 2017 (Ministerstvo finansiv Ukrainy). [Order on approval of the procedure for transferring to the state budget customs and other payments made to / during customs clearance 2017 (Ministry of Finance of Ukraine)]. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy* [Official Bulletin of Ukraine], no. 99, 3041. [in Ukrainian].

Prokopenko, V.V. (2013). Zakhody administratyvnoho poperedzhennia, shcho zastosovuiutsia mytnymy orhanamy [Administrative warning measures applied by the customs authorities]. *Jurisprudencija – aktual'nye problemy i puti sovershenstvovanija* [Jurisprudence – topical issues and ways of improvement]. Odessa: Kuprienko S. V. 167-178. [in Ukrainian].

Regulation laying down the Union Customs Code 2013 (The European Parliament and the Council). *EUR-Lex*. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0952&from=EN> [in English].

Rekomendatsii Derzhavnoi fiskalnoi sluzhbi Ukrainy pro zdiisnennia zakhodiv, spriamovanykh na prypynennia dii ta bezdiialnosti, yaki mozhut maty nehatyvnyi vplyv na konkurentsiiu 2017 (Antymonopolnyi komitet Ukrainy). [Recommendations to the State Fiscal Service of Ukraine on the implementation of measures aimed at stopping actions and inactivity that may have a negative impact on competition 2017 (Antimonopoly Committee of Ukraine)] *Ofitsiinyi veb-sait Antymonopolnoho komitetu Ukrainy*. [Official website of the Antimonopoly Committee of Ukraine]. Retrieved from <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=134767&schema=main> [in Ukrainian].

Savenkova, O.V., Tuktarov, Ju.E. (1999). Ponjatie i osobennosti grazhdansko-pravovyh garantij [Concept and features of civil and legal guarantees]. *Izvestija vuzov. Pravovedenie* [Proceedings of high schools. Jurisprudence], no. 3, 83-91. [in Russian].

Tsyvilnyi kodeks Ukrainy 2003 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Civil Code 2003 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 40, 356. [in Ukrainian].

Yaremenko, V.V., Slipushko, O.M. (1998). *Novyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy* [New Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language]. I. K.: Akonit. [in Ukrainian].

Міщенко І. В.,

к. ю. н., доцент,

доцент кафедри морського та митного права

Національного університету

“Одеська юридична академія”

(м. Одеса, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5373-5057>

Карпінська О. В.,

магістр права,

Національний університет

“Одеська юридична академія”

(м. Одеса, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6742-7549>

УДК 347.440:339.54(477)

DOI 10.26886/2524-101X.3.2018.8

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПЕРЕД МИТНИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано цивільно-правові засади забезпечення виконання зобов'язань перед митними органами ДФС, зокрема зобов'язань зі сплати митних платежів. Зроблено висновок, що способи забезпечення, передбачені Митним кодексом України великою мірою відповідають таким цивільно-правовим способам забезпечення виконання зобов'язань, як гарантія та застава. Запропоновані зміни до назв окремих розділів та глав, а також змісту деяких статей Митного кодексу України, спрямовані на удосконалення інституту забезпечення виконання зобов'язань перед митними органами ДФС.

Ключові слова: фінансова гарантія, грошова застава, забезпечення виконання зобов'язань, гарант, митні органи ДФС.

Ilona Mishchenko, Olena Karpinska. Civil Law Aspects of Ensuring Fulfillment of Obligations to the Customs Authorities of the State Fiscal Service of Ukraine. – Article.

The article analyzes the civil legal basis for ensuring fulfillment of obligations to the customs authorities of the SFS, in particular, obligations to pay customs duties. It is concluded that the methods of ensuring provided by the Customs Code of Ukraine largely correspond to such civil legal methods of ensuring the fulfillment of obligations as a guarantee and a deposit. Changes are proposed in the names of several sections and chapters, as well as the content of certain articles of the Customs Code of Ukraine, aimed to improving the institution of ensuring the fulfillment of obligations to the customs authorities of the SFS.

Key words: financial guarantee, cash deposit, ensuring fulfillment of obligations, guarantor, customs authorities of the SFS.

Мищенко І. В., Карпинська Е. В. Гражданско-правовые аспекты обеспечения исполнения обязательств перед таможенными органами Государственной фискальной службы Украины. – Статья.

В статье проанализированы гражданско-правовые основы обеспечения выполнения обязательств перед таможенными органами ДФС, в частности обязательств по уплате таможенных платежей. Сделан вывод, что способы обеспечения, предусмотренные Таможенным кодексом Украины во многом соответствуют таким гражданско-правовым способам обеспечения исполнения обязательств, как гарантия и залог. Предложены изменения в названия отдельных разделов и глав, а также содержание некоторых статей Таможенного кодекса Украины, направленные на совершенствование института обеспечения исполнения обязательств перед таможенными органами ДФС.

Ключевые слова: финансовая гарантия, денежный залог, обеспечение выполнения обязательств, гарант, таможенные органы ДФС.

Митниця у всі часи існування нашої країни завжди займала особливе місце у державному механізмі, оскільки жодна державна інституція не піддавалася такому багаторазовому “ребрендингу”, перепідпорядкуванню та іншим трансформаціям, які, на жаль, не завжди позитивно впливали на її ефективність. Як би не сперечалися науковці, на сьогодні митниця – це передусім фіскальний орган, всі напрямки діяльності якого врешті решт прямо чи опосередковано зводяться до забезпечення надходжень до Державного бюджету України. Будучи учасником митних правовідносин із зазвичай юридично нерівними суб’єктами, митні органи ДФС (в Митному кодексі мають назву “органи доходів і зборів”) мають право вимагати від них гарантій належного виконання своїх зобов’язань. На перший погляд, це може видатися несправед-

ливим, в умовах, коли звідусіль лунають гасла про сервісне спрямування діяльності державних органів, необхідність забезпечення інтересів незахищених перед владними суб'єктами фізичних та юридичних осіб. Однак необхідність забезпечення виконання окремих зобов'язань перед митними органами ДФС цілком виправдана і викликана, перш за все, недостатньо високим рівнем правової культури у нашій державі та тим фактом, що встановлення відповідальності за митні правопорушення не завжди може забезпечити виконання зобов'язань, у першу чергу із своєчасної сплати митних платежів.

Аналіз наукової літератури з теми дослідження свідчить про те, що окремі аспекти забезпечення виконання митних зобов'язань, здебільшого в рамках дослідження деяких митних режимів, інституту митного оподаткування, досліджували такі вчені як Л. О. Батанова, М. В. Воробйов, Є. В. Додін, Л. М. Костюченко, А. А. Мудров, Я. Б. Назарова, Є. Б. Павленко, В. В. Прокопенко та інші. Цивільно-правові аспекти інституту забезпечення виконання зобов'язань перед митними органами ДФС практично залишилися поза увагою вітчизняних науковців.

Відтак метою статті є з'ясування наявності впливу цивільно-правових норм на становлення інституту забезпечення виконання зобов'язань перед митними органами ДФС, порівняння заходів забезпечення виконання зобов'язань у митному та цивільному праві.

Митний кодекс (далі – МК) України містить окремий розділ Х, який присвячено “гарантіям забезпечення виконання зобов'язань перед органами доходів і зборів”. Норми цього розділу не нові, деякі з них були відомі ще найпершому МК України, який був прийнятий у 1991 році. Отже, необхідність запровадження окремих забезпечувальних заходів щодо митних зобов'язань була зрозумілою для законодавця вже давно. З цього приводу Б. М. Гонгало влучно вказує, що “усвідомлення суб'єктом факту існування забезпечувальних заходів додає впевненості у здійсненності його права, захищеності його інтересу. Водночас вже тільки наявність забезпечувальних заходів стимулює осіб, зобов'язаних виконувати свої обов'язки” (Гонгало, 1999, с. 24). А.В. Мудров зауважує, що застосування заходів із гарантування доставки товарів, що перебувають під митним контролем, запобігає порушенню митних правил, а також, що фінансові гарантії роблять порушення митних правил не вигідними, адже сума належних митних платежів усе одно фактично буде сплаченою, наприклад із

застосуванням застави в розмірі суми необхідних платежів (Мудров, 2011, с. 86-87). В. В. Прокопенко відносить гарантії забезпечення виконання зобов'язань перед митними органами до заходів адміністративного попередження, таким чином визначаючи їх превентивний характер (Прокопенко, 2013, с. 176). Отже і науковці не піддають сумніву доцільність існування цього правового інституту.

Перш ніж переходити до безпосереднього аналізу положень зазначеного вище розділу МК України, слід зауважити, що категорія “гарантія” притаманна практично всім галузям права, хоча здебільшого асоціюється з цивільним. Існує думка, хоч і не безспірна, що термін “гарантія” походить від французького “*garantie*”, що в перекладі означає “порука, умова, яка що-небудь забезпечує, забезпечення”; або від “*garantir*” – забезпечувати. У Новому тлумачному словнику української мови можна знайти таке тлумачення терміну “гарантії”: гарантії – “безпека, убезпека, запорука” (Яременко, Сліпушко, 1998, с. 572). У Великому тлумачному словнику сучасної української мови гарантія – “порука в чомусь, забезпечення чого-небудь; умови, що забезпечують успіх чого-небудь” (Бусел, 2001, 173).

Цивільне право розглядає гарантію, зокрема, як один з видів забезпечення виконання зобов'язань, поряд із неустойкою, порукою, заставою, притриманням, завдатком. Згідно з ЦК України, за гарантією банк, інша фінансова установа, страхова організація (гарант) гарантує перед кредитором (бенефіціаром) виконання боржником (принципалом) свого обов'язку (Цивільний кодекс України, 2003).

Подібним шляхом намагався йти законодавець, закріплюючи необхідність забезпечувати окремі зобов'язання осіб, які переміщують через митний кордон України товари і транспортні засоби комерційного призначення, перед митною адміністрацією. Слід відзначити, що митно-правовий інститут забезпечення зобов'язань перед органами доходів і зборів має багато спільного з цивільно-правовим забезпеченням виконання зобов'язань. Підтвердженням тому служить ч. 7 ст. 311 МК України, яка встановлює, що до правовідносин, пов'язаних з видачею фінансової гарантії, виконанням гарантом зобов'язань і припиненням фінансової гарантії, застосовуються також положення законодавства України про банки і банківську діяльність та цивільного законодавства України в частині, що не врегульована цим Кодексом (Митний кодекс України, 2012). Розглянемо більш детально цивільно-правові аспекти забезпечення митних зобов'язань.

Розділ X МК України має назву “Гарантії забезпечення виконання зобов’язань перед органами доходів і зборів”. Сама назва цього розділу викликає чимало запитань. Приміром, що розробники кодексу планували гарантувати, забезпечення чи, власне, виконання зобов’язань? Як розуміти словосполучення “гарантії забезпечення”? Яким чином співвідносяться поняття “гарантування” і “забезпечення”?

Деякі науковці, спираючись на етимологію понять, є прихильниками ототожнення термінів “забезпечення” та “гарантії”, визначаючи, що “гарантія” означає запоруку, умову, що забезпечує що-небудь.

На думку О. В. Савенкової та Ю. Е. Туктарова, “забезпечення” і “гарантування” співвідносяться як рід і вид: вони наділені спільним ознаками – мають дієву природу і характеризують форму залежності, і саме таку, через яку одне явище впливає на інше. Але, якщо забезпечення охоплює весь спектр позитивного впливу, то гарантії – лише те, що необхідно, тобто за відсутності того, що гарантується, останнє не виникає, не здійснюється, стає нереальним. При цьому, забезпечення здійснюється шляхом створення забезпечувальних умов, тоді як гарантування – створенням гарантій. Таким чином, “гарантія” і “забезпечення” не мають загальної ознаки, що дозволяє визначити одне через інше (Савенкова, Туктаров, 1999, с. 85). Т. Є. Крисань вважає, що гарантія – це вид забезпечувальних умов, а остання – це те, від чого залежить обумовлене. Ознака “забезпечення” характеризує призначення, спрямованість – зробити забезпеченим (Крисань, 2013, с. 520).

У Міжнародній конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київській конвенції), термін “гарантія” розкривається як визнане митною службою забезпечення виконання зобов’язань перед митною службою.

Наведені варіанти співвідношення категорій “забезпечення” і “гарантії”, чи як рід і вид, чи їх ототожнення, виключають можливість застосування словосполучення “гарантії забезпечення”, вжитого у назві розділу X МК України. Адже у підсумку отримуємо щось на кшталт “гарантії гарантування” чи “забезпечення забезпечення”.

Тим більше, відповідно до ст. 306 МК України гарантії (фінансові, а також ті, які застосовуються на підставі міжнародних конвенцій) визначені як способи забезпечення сплати митних платежів. Є питання до авторів кодексу і в цьому контексті. З аналізу глави 40 МК України “Форми, умови та способи забезпечення зобов’язань перед органами доходів і зборів” стає зрозумілим, що мова в ній іде

не про забезпечення митних зобов'язань взагалі, а лише про зобов'язання щодо сплати митних платежів. Так, згідно з ч. 1 ст. 305 МК України у випадках, визначених Митним кодексом України, виконання зобов'язань осіб, що впливають з митних процедур, забезпечуються шляхом надання органам доходів і зборів забезпечення сплати митних платежів у способи, передбачені для відповідної митної процедури. Отже, фактично забезпечення виконання зобов'язань перед органами доходів і зборів зводяться до забезпечення сплати митних платежів. Тому вважаємо, що доцільно привести у відповідність назви відповідних структурних елементів МК України до їх змісту, а саме, назву розділу X викласти таким чином: “Забезпечення зобов'язань щодо сплати митних платежів”, а назву глави 44 – “Форми, умови та способи забезпечення зобов'язань щодо сплати митних платежів”.

Статтею 306 МК України визначено, що способами забезпечення сплати митних платежів є:

- 1) фінансові гарантії;
- 2) гарантування на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року;
- 3) гарантування на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 рік) із застосуванням книжки (карнету) А.Т.А.

З наведених способів, на перший погляд, можна зробити висновок, що всі вони мають ознаки гарантії як способу забезпечення виконання зобов'язань, і не лише тому, що всі вони містять слово “гарантія” чи “гарантування”. Так, у всіх випадках наявний певний гарант, який за умов порушення принципалом (боржником) зобов'язань перед митними органами ДФС сплачує митні платежі. Це може бути банк, незалежний фінансовий посередник, Асоціація міжнародних автомобільних перевізників України, яка видає книжки МДП і виступає гарантом належного виконання зобов'язань держателями таких книжок, Торгово-промислова палата як гарантуюча організація, що видає в Україні книжки (карнети) АТА.

Виходячи з теми дослідження, найбільший інтерес представляють саме фінансові гарантії, відтак зупинимось на аналізові цього способу забезпечення сплати митних платежів.

Фінансову гарантію можна визначити як зобов'язання гаранта, внесеного до реєстру гарантів, у випадку невиконання забезпечених цією гарантією зобов'язань виплатити на вимогу органів доходів

і зборів кошти в межах встановленої гарантією суми, яка повинна відповідати сумі митних платежів, встановлених для імпорту чи експорту. Формами забезпечення сплати митних платежів фінансовою гарантією за МК України є: 1) надання фінансової гарантії, виданої гарантом (гарантія, що надається у вигляді документа); 2) внесення коштів на відповідний рахунок або в касу органу доходів і зборів (грошова застава). І тут знову постає питання до законодавця. Навіщо об'єднувати дві різні форми забезпечення виконання зобов'язань під єдиною назвою “фінансові гарантії”? Адаже правову природу гарантії в класичному (цивільно-правовому) розумінні цього слова має лише перша. В даному випадку можемо спостерігати наявність всіх необхідних для даних правовідносин ознак: суб'єктний склад – гарант (банківська установа, незалежний фінансовий посередник), бенефіціар (митниця) та принципал (особа, відповідальна за сплату митних платежів), відповідний зміст правовідносин, правові наслідки порушення боржником зобов'язання, забезпеченого гарантією тощо. Друга форма – внесення коштів на відповідний рахунок або в касу органу доходів і зборів, – є класичним варіантом застави, яку ЦК України характеризує наступним чином. В силу застави кредитор (заставодержатель) має право у разі невиконання боржником (заставодавцем) зобов'язання, забезпеченого заставою, одержати задоволення за рахунок заставленого майна переважно перед іншими кредиторами цього боржника, якщо інше не встановлено законом (право застави).

МК України не визначає поняття грошової застави, а фрагментарно регулює окремі аспекти її застосування, присвячуючи цьому лише одну статтю. Натомість Наказ Міністерства фінансів України “Про затвердження Порядку перерахування до державного бюджету митних та інших платежів, які вносяться до/або під час митного оформлення” від 01.11.2017 р. № 898 дає наступне визначення цьому поняттю: грошова застава – це кошти декларантів, уповноважених ними осіб, перевізників або гарантів, громадян, які внесено ними для забезпечення виконання взятих на себе зобов'язань перед органами доходів і зборів і сума яких еквівалентна сумі передбачених законодавством митних та інших платежів, що сплачуються при митному оформленні товарів у вільний обіг на території України або при вивезенні товарів за межі території України в митному режимі експорту. З визначення, окрім іншого, випливає, що заставодавцем у даному разі може бути не лише особа, відповідальна за сплату митних платежів, а й третя

особа, в тому числі гарант. Отже, в цілому засади застосування грошової застави відповідають цивільно-правовим основам застави як способу забезпечення виконання зобов'язань. Хіба що викликає подив сам факт віднесення грошової застави до однієї з форм фінансових гарантій, адже у цивільному праві і гарантія, і застава є окремими рівноцінними способами забезпечення зобов'язань.

Наш погляд, доцільно було б звернутися до досвіду Європейського Союзу, в Митному кодексі якого просто перелічені можливі способи гарантування щодо наявного або потенційного митного боргу, без непотрібних класифікацій, що ускладнюють розуміння та правозастосування. Відповідно до ст. 92 МК ЄС передбачено такі способи: 1) грошова застава, внесена готівкою або іншим чином, прийнятним для митної адміністрації; 2) зобов'язання, надане гарантом; 3) інша форма забезпечення, яка переконує митну адміністрацію в тому, що митний борг, який дорівнює сумі імпорتنих чи експортних митних платежів, буде погашено (Regulation laying down the Union Customs Code, 2013). Тож, вважаємо за доцільне ст. 306 “Способи забезпечення сплати митних платежів” МК України викласти в наступній редакції:

“Способами забезпечення сплати митних платежів є:

- 1) гарантія;
- 2) грошова застава;
- 3) гарантування на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року;
- 4) гарантування на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 рік) із застосуванням книжки (карнету) АТА”.

Законодавство встановлює можливість вибору того чи іншого варіанту забезпечення виконання зобов'язань перед митними органами ДФС. Так, ч. 3 ст. 305 МК України передбачає, що спосіб забезпечення сплати митних платежів обирається власником товарів чи уповноваженою ним особою, якщо інше не передбачено цим Кодексом та іншими законодавчими актами України. Такий диспозитивний підхід до встановлення правомочності суб'єктів суспільних відносин широко використовується в митному праві – публічній галузі (Мищенко, 2016, с. 63).

Ще одним цивільно-правовим аспектом інституту забезпечення виконання зобов'язань перед митними органами ДФС є природа взаємовідносин між гарантами і, власне, ДФС України. Частина 2

ст. 307 МК України встановлює, що взаємовідносини між центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, та гарантами регулюються на підставі укладених угод, в яких серед іншого зазначається обов'язок гаранта безумовно сплатити суму митних платежів у разі невиконання відповідними особами зобов'язань перед органами доходів і зборів. Природно, ці угоди не є класичними договорами, які передбачаються в ЦК України, попри це характер взаємовідносин, що врегульовані угодою, кардинально відрізняється від традиційних правовідносин за участі центрального органу виконавчої влади.

Донедавна, за даними, які наявні у відкритому доступі на офіційному веб-сайті Державної фіскальної служби України, функції гарантів виконували лише три установи, серед яких один банк, одне повне і одне командитне товариство. Діяльність ще одного гаранта була призупинена з 2014 року. 06 червня 2018 року після довгих перемовин, що тривали кілька років, втручання Антимонопольного комітету, який рекомендував ужити заходів для включення в реєстр гарантів забезпечення сплати митних платежів суб'єктів господарювання, які отримали від Державної фіскальної служби України підтвердження своєї відповідності вимогам до гаранта та для укладення з ними відповідних угод, перелік гарантів поповнився ще двома банківськими установами.

Хочеться сподіватися, що ця подія є свідченням розвитку та удосконалення митно-правового інституту забезпечення виконання митних зобов'язань, а також відповідного напрямку практичної діяльності у галузі державної митної справи.

Отже, норми цивільного права, як ми могли бачити, відіграють значну роль в регулюванні суспільних відносин з приводу забезпечення виконання окремих зобов'язань перед митними органами ДФС. Ця роль проявляється передусім у можливості напряму застосовувати такі норми при регулюванні забезпечувальних відносин у митній сфері, в адаптації окремих способів забезпечення виконання зобов'язань до митно-правових реалій, а також у запозиченні принципів, на яких базується таке забезпечення. Проведене дослідження виявило деякі проблеми аналізованого митно-правового інституту, здебільшого теоретичного характеру, вирішення яких призведе, на нашу думку, до ще більшого зближення нормативно-правового регулювання забезпечення виконання зобов'язань у цих галузях. А це у свою

чергу в ще раз доведе наявність прогресуючої тенденції лібералізації та демократизації державної митної справи України.

ЛІТЕРАТУРА

- Бусел, В.Т. (2001). *Великий тлумачний словник сучасної української мови*. К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”.
- Гонгало, Б.М. (1999). *Учение об обеспечении обязательств. Вопросы теории и практики*. М.: Спарк.
- Крисань, Т.Є. (2013). Правова природа юридичних гарантій цивільних прав. *Університетські наукові записки*, 1, 519-523.
- Митний кодекс України 2012* (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*. 44-48, 552.
- Мищенко, И.В. (2016). К вопросу о применении принципа диспозитивности в таможенном праве Украины в контексте реформирования таможенного законодательства. *Административное право и процесс*, 1, 60-64.
- Мудров, А.А. (2011). Реалізація митними органами адміністративних повноважень у сфері запобігання порушенню митних правил. *Вісник Академії митної служби України*. *Право*, 1(6), 84-90.
- Наказ про затвердження порядку перерахування до державного бюджету митних та інших платежів, які вносяться до/або під час митного оформлення 2017* (Міністерство фінансів України). *Офіційний вісник України*, 99, 3041.
- Прокопенко, В.В. (2013). Заходи адміністративного попередження, що застосовуються митними органами. *Юриспруденція – актуальные проблемы и пути совершенствования*. Одесса: Купrienko С. В., 167-178.
- Рекомендації Державній фіскальній службі України про здійснення заходів, спрямованих на припинення дій та бездіяльності, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію 2017* (Антимонопольний комітет України). Офіційний веб-сайт Антимонопольного комітету України. <<http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=134767&schema=main>>
- Савенкова, О.В., Туктаров, Ю.Е. (1999). Понятие и особенности гражданско-правовых гарантий. *Известия вузов. Правоведение*, 3, 83-91.
- Цивільний кодекс України 2003* (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 40, 356.
- Яременко, В.В., Сліпушко, О.М. (1998). *Новий тлумачний словник української мови*. І. К.: Аконті.
- International convention on the simplification and harmonization of customs procedures 1973* (World Customs Organization). *Official website of the World Customs Organization*. <http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/facilitation/instruments-and-tools/conventions/kyoto-convention/kyoto-convention/body_gen-annex-and-specific-annexes.pdf?la=en>
- Regulation laying down the Union Customs Code 2013* (The European Parliament and the Council). *EUR-Lex*. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0952&from=EN>>

REFERENCES

- Busel, V.T. (2001). *Velykyi tumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Great explanatory dictionary of modern Ukrainian language]. K.; Irpin: VTF "Perun". [in Ukrainian].
- Gongalo, B.M. (1999). *Uchenie ob obespechenii objazatel'stv. Voprosy teorii i praktiki* [The doctrine of securing obligations. Questions of theory and practice]. M.: Spark. [in Russian].
- International convention on the simplification and harmonization of customs procedures 1973* (World Customs Organization). *Official website of the World Customs Organization*. Retrieved from http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/facilitation/instruments-and-tools/conventions/kyoto-convention/kyoto-convention/body_gen-annex-and-specific-annexes.pdf?la=en [in English].
- Krysan, T.Ye. (2013). Pravova pryroda yurydychnykh harantii tsyvilnykh prav [Legal nature of legal guarantees of civil rights]. *Universytetski naukovy zapysky* [University scientific notes], no. 1, 519-523. [in Ukrainian].
- Mishhenko, I.V. (2016). K voprosu o primenenii principa dispozitivnosti v tamozhennom prave Ukrainy v kontekste reformirovaniya tamozhennogo zakonodatel'stva [On the application of the principle of disposability in the customs law of Ukraine in the context of reforming customs legislation]. *Administrativnoe pravo i process* [Administrative Law and Process], no. 1, 60-64. [in Russian].
- Mudrov, A.A. (2011). Realizatsiia mytnymy orhanamy administratyvnykh povnovazhen u sferi zapobihannia porushenniu mytynykh pravyl [Realization by the customs authorities of administrative powers in the field of prevention of violation of customs rules]. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Pravo* [Bulletin of the Academy of Customs of Ukraine. Law], no. 1(6), 84-90. [in Ukrainian].
- Mytnyi kodeks Ukrainy 2012* (Verkhovna Rada Ukrainy). [Customs Code of Ukraine 2012 (Verkhovna Rada of Ukraine)] *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 44-48, 552. [in Ukrainian].
- Nakaz pro zatverdzhennia poriadku pererakhuvannia do derzhavnoho biudzhetu mytynykh ta inshykh platezhiv, yaki vnosiat'sia do/abo pid chas mytnoho oformlennia 2017* (Ministerstvo finansiv Ukrainy). [Order on approval of the procedure for transferring to the state budget customs and other payments made to / during customs clearance 2017 (Ministry of Finance of Ukraine)]. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy* [Official Bulletin of Ukraine], 99, 3041. [in Ukrainian].
- Prokopenko, V.V. (2013). Zakhody administratyvnoho poperedzhennia, shcho zastosovuiutsia mytnymy orhanamy [Administrative warning measures applied by the customs authorities]. *Jurisprudencija – aktual'nye problemy i puti sovershenstvovaniya* [Jurisprudence – topical issues and ways of improvement]. Odessa: Kuprienko S. V. 167-178. [in Ukrainian].
- Regulation laying down the Union Customs Code 2013* (The European Parliament and the Council). *EUR-Lex*. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0952&from=EN> [in English].
- Rekomendatsii Derzhavni fiskalni sluzhbi Ukrainy pro zdiisnennia zakhodiv, spriamovanykh na pryypynennia dii ta bezdiialnosti, yaki mozhut maty nehatyvnyi vplyv*

na konkurensiiu 2017 (Antymonopolnyi komitet Ukrainy). [Recommendations to the State Fiscal Service of Ukraine on the implementation of measures aimed at stopping actions and inactivity that may have a negative impact on competition 2017 (Antimonopoly Committee of Ukraine)] *Ofitsiynyi veb-sait Antymonopolnoho komitetu Ukrainy*. [Official website of the Antimonopoly Committee of Ukraine]. Retrieved from <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=134767&schema=main> [in Ukrainian].

Savenkova, O.V., Tuktarov, Ju.E. (1999). Ponjatie i osobennosti grazhdansko-pravovyh garantij [Concept and features of civil and legal guarantees]. *Izvestija vuzov. Pravovedenie* [Proceedings of high schools. Jurisprudence], no. 3, 83-91. [in Russian]. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy 2003* (Verkhovna Rada Ukrainy). [Civil Code 2003 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 40, 356. [in Ukrainian].

Yaremenko, V.V., Slipushko, O.M. (1998). *Novyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy* [New Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language]. I. K.: Akonit. [in Ukrainian].

